

SORUN SÖYLEYELİM

Adres: TÜBİTAK, Bilim Çocuk Dergisi
Sorun Söyleyelim Köşesi
Atatürk Bulvarı No:221/
Kavaklıdere/06100/Ankara

Sevgili Bilim Çocuk,

*Enlem, boylam ve ekvator çizgilerinin
başlangıç noktaları nelerdir? Dünya üzerinde
olduğu varsayılan bu çizgiler ne işe yarar?*

Fatma Tekneli

Kardelen İlköğretim Okulu / 5-C / Batıkent / Ankara

Bir kürenin yüzeyinde herhangi bir noktayı tanımlamak için, küresel koordinatlar adı verilen bir sistemden yararlanılır. Buna göre uzaklıklar, alışkın olduğumuz metrik ölçü sistemiyle değil, açı derecesi olarak verilir. Çünkü, küre üzerinde bir noktayı tanımlamanın en basit yolu budur. Boyamları (meridyen), Dünya'nın coğrafi kutuplarından geçen yarım halkalar olarak tanımlayabiliriz. Başlangıç boylamının İngiltere'deki Greenwich'ten geçtiği kabul edilir. Bu boylam, 0° boylamı olarak adlandırılır. Boyamların derece olarak değerleri 0 ile 180 arasında değişir ve doğuya gidildikçe "Doğu", batıya doğru gidildikçe "Batı" sözcüğü boylam değerinin sonuna eklenir. Örneğin, Ankara yaklaşık 33° Doğu boylamı üzerindedir. Boylam çizgilerinin uzunlukları birbirlerine eşittir.

Ekvator, Dünya'nın iki coğrafi kutbuna da eşit uzaklıkta olan, boylamlara dik, kuzey ve gü-

ney yarıküreyi birbirinden ayıran çizgiye denir. Ekvator, aynı zamanda 0° enlemidir. Enlemler (paralel), kuzeye doğru ilerledikçe, 0° ile 90° arasında değerlere sahip olurlar. Aslında 90° tam kutup noktası olduğundan, bunun bir enlem olduğunu söylemek doğru olmaz. Benzer biçimde, ekvator'dan güneye doğru ilerledikçe, enlemler yine 0° ile 90° arasında değerler alırlar. Ekvatorun kuzeyindeki enlemler tanımlanırken, sayısal değer sonuna "Kuzey", güneyindeki enlemin sonuna "Güney" sözcüğü eklenir. Haritalarda, genellikle "Kuzey" ve "Güney" sözcükleri yerine "+" ve "-" kullanılır. Ekvatorun kuzeyindeki enlemler "+", güneyindeki enlemler "-" işaretiyle gösterilir. Enlemler çember biçimindedir ve kuzeye ya da güneye ilerledikçe çapları küçülür. Ekvator, en uzun enlemdir.

Boylam ve enlemler, derece yanında daha küçük birimlerle de ifade edilirler. Bunlar, yine açı ölçüleri olan açı dakikası ve açı saniyesidir. Yeryüzündeki bir nokta tanımlanırken, boylamı ve enlemi bir arada verilir. Örneğin, Ankara'nın yeryüzündeki konumu yaklaşık olarak 40° Kuzey, 33° Doğu olarak verilebilir.

Alp Akoğlu